

ЛОЙКОВ ОЛЕКСАНДР

курсант 214 гр. факультету забезпечення
державної безпеки Київського інституту
Національної гвардії України

ПЕТРЕНКО В'ЯЧЕСЛАВ

курсант 214 гр. факультету забезпечення
державної безпеки Київського інституту
Національної гвардії України
Науковий керівник:

ДРУЧЕК ОЛЕНА ВАСИЛІВНА

к. ю. н., доцент, професор кафедри правового
забезпечення та правоохоронної діяльності
Київського інституту Національної гвардії України

РОЗВИТОК КОЗАЦЬКОГО ВІЙСЬКОВОГО МИСТЕЦТВА

Формування української національної ідентичності є складним і багатовимірним процесом, у якому особливе місце посідає феномен українського козацтва. Саме козацтво стало одним із головних носіїв і виразників національної самосвідомості, втіленням прагнення до свободи, справедливості та незалежності. Козацькі традиції, що сформувалися в умовах боротьби за віру, землю та державність, відіграли ключову роль у становленні культурних, моральних і політичних цінностей українського народу.

Козацька спадщина є однією з найпотужніших духовних опор сучасної української культури й державності. Вона продовжує формувати національну самосвідомість, моральні цінності, патріотизм та ідею незалежності. У контексті української історичної науки та процесів державотворення козацтво розглядається не лише як історичний феномен, а і як живий культурний і політичний символ, що об'єднує минуле й сучасне, зберігаючи у свідомості українців почуття гідності, свободи та спільної мети.

Українське козацтво належить є унікальним явищем в історії не лише України, а й усієї Європи. Воно постало в XVI столітті на південних землях Русі-України, як відповідь на потребу народу захищати свої землі, віру та свободу від постійних нападів кочівників і зовнішніх загарбників. З часом козацтво перетворилося на справжню військово-політичну силу, а його військове мистецтво стало одним із найрозвиненіших у тогочасній Європі [2, с. 132].

Військово-політичний осередок українського козацтва Запорозька Січ мала чітку військову організацію, що поєднувала демократичні засади з суворою дисципліною. Виборність отаманів і старшини формувала почуття відповідальності кожного воїна за спільну справу. Козаки були вправними вершниками, стрільцями, мореплавцями, майстрами рукопашного бою і будівничими оригінальних фортифікаційних споруд. Несучи службу чи виконуючи інші обов'язки, кожен козацький воїн розумів необхідність уміти швидко реагувати на зміни в обстановці та діяти самостійно. Зазначимо, що такі риси є важливими складовими підготовки сучасного українського військового.

Відповідно до потреб оперативної обстановки на полі бою чи при несенні служби козаки застосовували тактику раптових нападів, засідок, швидких маневрів і відступів, що дозволяло їм перемагати чисельно переважаючі сили ворога. Їхні бойові дії ґрунтувалися на мобільності, спостережливості й знанні місцевості. Ці принципи перегукуються з сучасною тактикою Збройних Сил України, особливо в умовах нинішньої війни, коли ефективність часто залежить від швидкості, гнучкості й нестандартних рішень [1, с. 71].

Окрему сторінку становить козацьке морське військово мистецтво. Легендарні походи запорожців на «чайках» проти Османської імперії стали прикладом високого рівня морської

майстерності. Козаки зуміли пристосуватися до воєнних умов степу, річок і морів. Сучасні українські військові інженери та морські сили продовжують ці традиції, розвиваючи новітні форми оборони та нападу – від мінометних укріплень до безпілотних катерів.

Найпотужнішою зброєю козака була не лише шабля, а й непохитний дух свободи. Їхнє гасло «За віру, волю і Україну» стало моральним орієнтиром для наступних поколінь. Сьогодні ті ж самі пронесені через віки ідеали, якими є воїнська честь, любов до України, готовність жертвувати заради неї найдорожчим, є основою українського війська, яке відстоює державний суверенітет, територіальну цілісність і незалежність України у боротьбі проти російського агресора.

Такі символи козацької доби, як козацькі бойові прапори, герби, гасла, пісні, продовжують жити у сучасній українській армії. У військових частинах можна побачити зображення козаків, елементи козацьких хоругв, а козацькі строї стали натхненням для парадної форми багатьох підрозділів Сил оборони. Зазначена спадкоємність підкреслює тяглість української державної і військової традиції. Як і козаки, сучасні українські воїни вміють діяти в умовах асиметричної війни, цінують гідність, свободу, військове братерство. Такі властиві козакам якості, як відчайдушність, сміливість і патріотизм проявляються і сьогодні в обороні України від російської агресії. Саме тому козацьке військове мистецтво слід оцінювати не лише як історичну спадщину, а і як живу основу сучасної національної військової стратегії.

Після проголошення незалежності України у 1991 році ідеї козацького самоврядування, братерства та військової честі стали важливими складовими національної ідеології. Державна символіка, свята й військові традиції мають глибокі корені у козацькому минулому. День захисників і захисниць України (14 жовтня) відзначається в день Покрови Пресвятої Богородиці – традиційної покровительки козаків і Запорозької Січі. У Збройних силах України активно відроджуються козацькі звичаї побратимства, присяги, духовної єдності. Державні символи – Тризуб, прапор, гімн – несуть у собі спадкоємність ідей волелюбності та державотворення, характерних для козацької епохи.

У сучасній політичній культурі козацтво сприймається як архетип українського воїна і громадянина, готового боронити державу, дбати про спільне благо та жити за законами честі. В Україні активно діють козацькі товариства, молодіжні організації та культурно-патріотичні об'єднання, які ставлять собі за мету збереження історичної пам'яті й виховання молоді в дусі патріотизму. Прикладом є Всеукраїнська громадська організація «Українське козацтво», а також численні регіональні ініціативи, такі як «Молоде козацтво», «Січові козаки», «Пласт» [3]. У системі освіти поширюються курси історико-культурного спрямування, такі як уроки козацької доблесті, патріотичні табори, фестивалі, реконструкції історичних подій тощо. Зазначені форми діяльності сприяють вихованню нового покоління українців, які розуміють цінність свободи, національної гідності та відповідальності перед державою.

Події останніх років, такі як Революція Гідності, війна за незалежність і територіальну цілісність України, показали, що козацький дух живе серед українського народу. Сучасні українські воїни, добровольці та волонтери є прямими спадкоємцями запорожців, а їх мужність, побратимство і готовність до самопожертви є продовженням козацьких традицій у нових історичних умовах.

Отже, спадщина козацтва у сучасній Україні виявляється не лише у культурних формах, а й у світоглядних цінностях суспільства. Вона визначає образ сучасного українця – вільного, гідного, духовно сильного. Козацькі ідеали стали моральним і символічним фундаментом української державності, нагадуючи, що незалежність – це не подарунок, а результат боротьби за право жити за своїм правом на своїй землі. Відтак, козацьке військове мистецтво є не просто минулою сторінкою української історії, а є досвідом, який визначає наше сьогодення та допомагає українським воїнам відстоювати незалежність України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш Д. Козак-характерник, або Таємна наука діда Архипа. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2018. 280 с.

2. Історія українського козацтва: нариси: у 2 т. / В. Брехуненко та ін.; ред.: В. Смолій, О. Бачинська, О. Гуржій. Київ: Києво-Могилянська акад., 2006. 799 с.

3. Юрій М. Українське козацтво як носій нових якостей (рис) цивілізаційної ідентичності. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*. 2022. № 2. С. 19-24. URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1207046>

КОРЕЦЬКА ЕЛЕОНОРА ЯРОСЛАВІВНА

здобувачка першого (бакалаврського) рівня освіти Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту ДонДУВС

КУРАКІН ОЛЕКСАНДР

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту ДонДУВС

**ПРАВОВИЙ СТАТУС ЖІНОК У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ:
СУЧАСНИЙ СТАН І НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ**

Трансформація сектору безпеки та оборони України в умовах повномасштабного вторгнення стала не лише технологічним викликом, а й глибоким соціокультурним переломом, де роль жінки переросла межі традиційних уявлень. Станом на січень 2026 року загальна чисельність жінок у Збройних Силах України становила близько 75 тисячі осіб, з яких понад 55 тисяч є військовослужбовицями, що свідчить про 50 % зростання порівняно з 2021 роком [6].

Актуальність дослідження зумовлена глибокими трансформаціями сектору безпеки і оборони України в умовах повномасштабної війни, що супроводжуються стрімким зростанням ролі жінок у військовій службі. Попри значний прогрес у нормативно-правовому забезпеченні рівних прав і можливостей, на практиці зберігаються виклики, пов'язані з реалізацією правового статусу жінок, зокрема у сфері кар'єрного зростання, умов проходження служби, захисту від дискримінації та гендерно зумовленого насильства.

Метою дослідження є комплексний аналіз правового статусу жінки в підрозділах сил оборони та безпеки України, визначення особливостей його нормативного забезпечення та практичної реалізації.

Теоретичне осмислення правового статусу жінки в оборонній сфері базується на концепції гендерної рівності, що дефініюється як рівний правовий статус жінок і чоловіків, наявність рівних можливостей для його реалізації, а також ідентичний обсяг обов'язків та юридичної відповідальності під час проходження військової служби [3].

Дослідники цього питання виокремлюють чотири рівні впровадження цієї рівності, а саме: формальне (законодавче закріплення), рівність можливостей (створення стартових умов), рівність результату (ліквідація перешкод, спричинених попередньою дискримінацією) та гендерний паритет [5].

На національному рівні Конституційно-правовим підґрунтям статусу жінки-військовослужбовця є стаття 65 Конституції України, яка встановлює обов'язок захисту Вітчизни для всіх громадян без статевої диференціації [2; 4].